

## Filosoofiaolümpiaadi juhend 2011/12. õppeaastaks

Olümpiaadil võivad osaleda kõigi põhikoolide ja gümnaasiumide ning kutseõppeasutuste õpilased, kes on sündinud 1989. aastal või hiljem.

### Olümpiaadi korraldus

Olümpiaad toimub kahes voorus. Eelvooruse osalemiseks tuleb kirjutada filosoofiline essee, mis saata korraldajatele hiljemalt 1. märtsiks. Lõppvoor toimub 5.–8. aprillil Tartus ja sinna pääsevad eelvooruse essee pingerea alusel kümme parimat. Lõppvooruse kolmele parimale on diplomid ja temaatilised auhinnad. Kaks parimat osalevad 2012. aasta maikuus rahvusvahelisel olümpiaadil Norras ja viiele paremale abiturientidele vastuvõtt ülikooli eritingimustel vastavalt Tartu Ülikooli või Tallinna Ülikooli vastuvõtueeskirjadele.

### Eelvoor

Olümpiaadil osalemiseks tuleb kirjutada filosoofiline essee mahuga 1000–1500 sõna. Essee teemade valik:

#### 1. Kui ilu on vaataja silmades, siis polegi ju asju, mis ei võiks ilusad olla.

##### Soovituslik kirjandus:

- Arthur Marwick, *Ilu läbi aegade*. Tallinn: Kunst (ptk 1. ja 2.)
- Martin Heidegger *Kunstiteose algupära* (Ilmamaa, 2002)
- George Santayana, *Ilutunne*. Tartu: Ilmamaa, 2009.
- Leonid Stoloritš, *Ilu filosoofia*. Tallinn: Eesti Raamat, 1980.
- Platon *Pidusöök* ("Pidusöök. Sokratese apoloogia" Eesti Raamat, 1985; Pelerine, 2002; "Teosed I", Ilmamaa, 2003)

#### 2. Olen kaugel sellest, et kutsuda teid üles kasutama tõde – ning mitte ainult tõde, vaid ka vale ja pettust –, selleks, et ennast määratleda. Kuid päris kindlasti ei tohi ennast lasta peibutada ettekujutusest, et ainult tõe mõõgaga on võimalik tagada enda kestmine. (Jaak Aaviksoo, Infokonfliktid ja enesekaitse).

##### Soovituslik kirjandus:

- Jaak Aaviksoo, *Infokonfliktid ja enesekaitse*. Diplomaatia, märts 2011  
[http://www.diplomaatia.ee/index.php?id=242&tx\\_ttnews\[tt\\_news\]=1240&tx\\_ttnews\[backPid\]=576&cHash=fe694bfda8](http://www.diplomaatia.ee/index.php?id=242&tx_ttnews[tt_news]=1240&tx_ttnews[backPid]=576&cHash=fe694bfda8)
- Rein Raud, *Kui suurt valet me vajame*. Eesti Päevaleht, 24.03.2011  
<http://www.epl.ee/news/arvamus/kui-suurt-valet-me-vajame.d?id=51294121>
- Tarmo Jüristo, Marek Tamm, Daniel Vaarik *Kommentaare Jaak Aaviksoo artiklile "Infokonfliktid ja enesekaitse"*, Memokraat, 27.03.2011  
<http://memokraat.ee/2011/03/kommentaare-jaak-aaviksoo-artiklile-infokonfliktid-ja-enesekaitse/>

- William James, *Pragmatismi tõekontseptsioon*. rmt. Pragmatism ja elu ideaalid, Vagabund 2005, lk. 129-154.
- Niccolo Machiavelli, *Valitseja*. <http://www.hot.ee/maclap/principe/indice.html>

### 3. Ainuõigele meetodile ja tulemustele pretendeeriv teadus on ideoloogia ning tuleb seega lahutada riigist, muu hulgas ka haridusest. (Paul Feyerabend, *Against Method*)

#### Soovituslik kirjandus:

- Alan F. Chalmers, *Mis asi see on, mida nimetatakse teaduseks. Arutlus teaduse olemusest ja seisundist ning teaduslikest meetoditest*. Ilmamaa, 1998
- Tiiu Hallap, *Paul Feyerabendi epistemoloogiline anarhism*. Vikerraadio 1998, nr. 1-2, lk. 119-130.

### 4. Miks peaksime arvestama vastutusvõime tute imikute ja seniilseks jäänud vanurite õigustega rohkem kui inimahvide omadega?

#### Soovituslik kirjandus:

- John-Stuart Mill *Vabdusest*. Hortus Litterarum, 1996.
- Peter Singer. *Kõik loomad on võrdsed...* rmt. Keskkonnaeetika võtmetekste, Tartu 2008, lk. 64-88.  
[http://www.eetika.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=409485/Keskkonnaeetika\\_v6tmetekste.pdf](http://www.eetika.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=409485/Keskkonnaeetika_v6tmetekste.pdf)

Essele lisada kindlasti isikuandmed (ees- ja perekonnanimi, kool ja klass, isiklikud kontaktandmed: telefon, e-post). Essee saata hiljemalt **1.03. 2012** e-aadressil [leoluks@hot.ee](mailto:leoluks@hot.ee), sealt saadetakse esseed anonüümselt edasi žüriile.

Žürii koosseis:

**Toomas Jürgestein** — Tartu Hugo Treffneri Gümnaasiumi filosoofiaõpetaja (žürii esimees)  
**Märt Põder** — TÜ filosoofiadoktorant  
**Heidy Meriste** — TÜ filosoofiatudeng  
**Marek Volt** — TÜ filosoofiaõppejõud  
**Margus Vihalem** — TLÜ filosoofiaõppejõud

Hindamisel lähtutakse kolmest kriteeriumist: selgus (sh korrektne keelekasutus), sisu ja kriitiline mõtlemine. Just viimane on filosoofilise essee puhul eriti tähtis — hoiduge pelgalt refereerivast lähenemisest! Ka essee teemadeks olevad tsitaadid kuulsatelt filosoofidelt on mõeldud probleemipüstitusena, tsitaadi autorile keskendumine essees ei ole kohustuslik.

Hinnatakse, kas

- 1) tekst jääb teema raamesse, teema on õigesti ja ammendavalt mõistetud;
- 2) teema avamiseks kasutatakse sobivat lähenemist, asjakohast kirjandust;

- 3) analüüs/interpretatsioon tekstis on piisav;
- 4) teemat käsitletakse veenvate argumentide abil, mis on hästi organiseeritud ja selged;
- 5) järeldused on tekstis selgelt eristatavad;
- 6) essee on vormistatud nõuetekohaselt (pikkus, pealkiri jms);
- 7) kuivõrd avaldub isiklik huvi ja haaratus, mõistmise sügavus, avastuslikkus ja vaist.

Vene õppekeelega koolide õpilased võivad kirjutada eelvooru essee vene keeles, kuid tuleb silmas pidada, et lõppvooru pääsemise korral tuleb eesti keeles väidelda.

## Lõppvoor

Lõppvoor toimub 5.–8. aprillil Tartus. 5–6. aprillil toimuvad Tartu Ülikooli õppejõudude juhtimisel loengud ja seminarid valmistamaks tulevasi võitjaid ette rahvusvaheliseks olümpiaadiks. 7. aprillil toimuvad lõppvooru 1. ja 2. ülesanne.

1. ülesanne on 4-tunnine võõrkeelne essee (lubatud on inglise, saksa ja prantsuse keel, samasugune ülesanne on ka rahvusvahelisel olümpiaadil).

2. ülesanne on test loogikast. Kontrollitakse järeldamise ning väidete samasuse kindlakstegemise oskust. (vt **Meos**, I, Loogika. Argumentatsioon. Mõtlemiskultuur, Tallinn 2003; või **Grauberg**, E. Loogika, keel ja mõtlemine, Tallinn 1996; või **Vuks**, G. Traditsiooniline formaalne loogika. Tartu 1999). Loogikasümbolite valdamist ei nõuta. [vt [juhendi lisa](#)]

8. aprillil toimuvad lõppvooru 3. ja 4. ülesanne.

3. ülesandeks on paarikaupa väitlemine ühe filosoofiaprobleemi üle (iga paar saab loosiga probleemi ning positsiooni, mida tuleb kaitsta — nt *tahtevabaduse poolt või vastu*). Väitluses hinnatakse argumentide/vastuargumentide veenvust, mõistelist selgust ja väljendusoskust. Eelmiste aastate teemade näiteid: parem on olla ise eeskuju kui eeskuju järgida; kõigil kultuuridel peaksid olema samad moraalinormid.

4. ülesandeks on valikvastustega test filosoofia põhimõistete- ja teooriate kohta. Küsimused koostatakse Indrek Meose õpikus „Filosoofia põhiprobleemid“ (Tallinn 1998) käsitletud teemade põhjal, filosoofiaterminite tundmist kontrollitakse Indrek Meose „Filosoofia sõnaraamatus“ (Koolibri, 2002) sisalduvas mahus.

Hindamine: 1. ülesande eest on võimalik saada 30 punkti, ülejäänute eest a 10 punkti.

Võrdsete punktide korral otsustab 1. ülesande kõrgem hinne.

Täiendav info [leoluks@hot.ee](mailto:leoluks@hot.ee)